

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร ในอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร มีวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
- 1.1.2 เพื่อศึกษาสภาพการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร
- 1.1.3 เพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ
- 1.1.4 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรในการวิจัย

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษในอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ซึ่งมีทั้งหมด 91 คน

1.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากประชากรมีจำนวนไม่มาก ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาจากประชากรทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

1.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและลักษณะของเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ก่อนที่จะนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ ได้มีการทดสอบความถูกต้อง (validity) ของเนื้อหา โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ แล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ จากนั้นได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ (reliability) ของแบบสัมภาษณ์ โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้เก็บข้อมูลจากเกษตรกรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ใช้ศึกษา แต่ไม่ใช่ประชากรที่จะศึกษา จำนวน 20 ราย แล้วนำคำตอบจากแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่า reliability coefficient ตามวิธีการของ Cronbach ปรากฏว่าได้ค่า Cronbach' s alpha เท่ากับ 0.9402

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเองในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2548 ถึงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปสัมภาษณ์เกษตรกรเป็นรายบุคคล

1.2.5 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows โดยใช้สถิติต่าง ๆ ดังนี้

- 1) วิเคราะห์สภาพพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 2) ใช้การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) เพื่อจัดกลุ่มตัวแปรที่คาดว่าเป็นปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรเกินครึ่งหนึ่งเล็กน้อยเป็นเพศหญิง ประมาณหนึ่งในสี่มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี อายุเฉลี่ย 47.36 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เกษตรกรครึ่งหนึ่งมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 2 – 4 คน โดยเฉลี่ย 4.60 คน ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม เกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนพื้นที่ปลูกผักอยู่ในช่วงต่ำกว่า – 1 ไร่ เฉลี่ย 0.48 ไร่ เกษตรกรเล็กน้อยมีรายได้นอกภาคการเกษตรประมาณ 0 – 1,000 บาท/เดือน เฉลี่ย 2,293.41 บาท/เดือน ประมาณหนึ่งในสามมีรายได้จากการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ประมาณ 1,001 – 3,000 บาท/เดือน เฉลี่ย 3,728.57 บาท/เดือน และประมาณหนึ่งในสามมีรายได้จากการเกษตรอื่น ๆ ประมาณ 0 – 1,000 บาท/เดือน เฉลี่ย 7,159.38 บาท/เดือน เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีหนี้สิน โดยส่วนใหญ่มีหนี้สิน 20,001 บาทขึ้นไป และส่วนใหญ่กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน

1.3.2 สภาพการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร

จากการศึกษาสภาพการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด ปลูกผักบนพื้นที่ราบและมีความสม่ำเสมอ มีการระบายน้ำดี น้ำไม่ท่วมขัง ส่วนใหญ่ปลูกผักบนพื้นที่ที่ใกล้แหล่งน้ำ มีน้ำเพียงพอ สะดวกต่อการนำมาใช้ และการคมนาคมขนส่งผลผลิตสู่ตลาดสะดวก รวดเร็ว และปลูกผักบนพื้นที่ที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ดี เกษตรกรส่วนใหญ่แช่เมล็ดพันธุ์ผักในน้ำอุ่นอุณหภูมิ 50 – 55 องศาเซลเซียส นาน 10 – 15 นาที ก่อนนำไปปลูก เกษตรกรทั้งหมดมีวิธีการเตรียมดินสำหรับปลูก โดยพลิกดินตากแดดจนดินแห้ง เพื่อนำเชื้อโรค และส่วนใหญ่จะใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก รองพื้น เกษตรกรทั้งหมดใช้ปุ๋ยอินทรีย์

พร้อมกันนั้นเกือบครึ่งหนึ่งใช้ปุ๋ยเคมีร่วมด้วย เกษตรกรเกือบทั้งหมดใช้น้ำสกัดชีวภาพในการปลูก ผักปลอดภัยจากสารพิษ เกษตรกรมีวิธีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชผักโดยเกือบทั้งหมดใช้สารสกัด จากพืช ครึ่งหนึ่งใช้หลายวิธีผสมผสานกัน และเกือบครึ่งหนึ่งใช้ศัตรูธรรมชาติ เกษตรกรมีหลัก ในการใช้สารเคมีกำจัดแมลงโดยส่วนใหญ่ใช้สารเคมีให้ถูกต้องตามชนิดของแมลงและเป็นสารเคมี ที่สลายตัวเร็ว ส่วนใหญ่จะเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักเมื่อต้องการขาย (เมื่อใดก็ได้) และเกินครึ่ง เล็กน้อยเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยที่ระยะเวลาเก็บเกี่ยวตามคำแนะนำในฉลากยา เกษตรกรเกินครึ่งหนึ่ง เล็กน้อยได้รับการตรวจสอบพืชผักเพื่อรับรองความปลอดภัยจากสารเคมีอย่างสม่ำเสมอ ทั้งหมด มีวิธีควบคุมวัชพืชโดยใช้มือถอนหรือจอบตากวัชพืช ส่วนใหญ่กำจัดในขั้นตอนของการเตรียมดิน มีเพียงเล็กน้อยที่ใช้ยาฆ่าหญ้า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการจดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติต่าง ๆ ในแปลงผัก

1.3.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจปลูกผักปลอดภัย จากสารพิษ

จากการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจปลูก ผัก ปลอดภัยจากสารพิษพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อทุกปัจจัย เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยในแต่ละปัจจัย พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ต่อทุกประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) ปัจจัยด้านบุคคล (เกษตรกร) ซึ่งประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้
 - ความสม่ำเสมอในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม
 - การรับฟังข่าวสารการเกษตร
 - การดูงาน ทัศนศึกษาเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษในท้องถิ่น
 - การเข้ารับการอบรมความรู้เรื่องผักปลอดภัยจากสารพิษ
 - การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนเกษตรกร
 - การเป็นสมาชิกกลุ่ม / สถาบันเกษตรกร
 - การมีจำนวนพื้นที่เพียงพอในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ
 - การมีเครื่องมือที่พอเพียงสำหรับใช้ในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ
 - ความเพียงพอของแรงงานการเกษตรในครัวเรือน
 - ความต้องการ ความสนใจในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร

2) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีของการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้

- มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของชุมชน
- เป็นเทคโนโลยีที่สามารถเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน สามารถปฏิบัติได้
- วัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบที่ต้องใช้ในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น

3) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้

- ความรู้ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับเทคโนโลยีการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษที่จะนำไปเผยแพร่
- ความสามารถในการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกร
- มีทัศนคติที่ดีต่อเกษตรกร
- มีความจริงใจในการช่วยเหลือเกษตรกร
- ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรได้อย่างรวดเร็ว ทันเวลา
- ให้การสนับสนุนส่งเสริมปัจจัยจากผลิตแก่เกษตรกร
- การเปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้าพบติดต่อ
- การบริการ ดูแล เอาใจใส่เกษตรกร

4) ปัจจัยด้านประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้

- ลงทุนต่ำ
- ราคาผลผลิต
- ความแน่นอนของราคา
- รายได้
- ระยะเวลาในการให้ผลตอบแทน

5) ปัจจัยด้านการตลาด ซึ่งประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้

- ตลาดรองรับผลผลิต
- เส้นทางคมนาคมขนส่งผลผลิตไปสู่ตลาด
- วิธีการรับซื้อผลผลิตของพ่อค้า

6) ปัจจัยด้านสินเชื่อ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้

- แหล่งสินเชื่อ
- ความพอเพียงของสินเชื่อ
- ดอกเบี้ย
- ระยะเวลาการคืนเงินกู้

1.3.4 การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor analysis) จากตัวแปร (ข้อความ) ที่เลือกมาทั้งหมด 36 ตัวแปร โดยใช้โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อลดจำนวนตัวแปรและให้ได้องค์ประกอบร่วม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ปัจจัย 2 ขั้นตอน โดยแยกวิเคราะห์ตามกลุ่มคำถาม คือขั้นตอนแรกวิเคราะห์จากกลุ่มคำถามเกี่ยวกับตัวเกษตรกร ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์กลุ่มคำถามอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ตัวเกษตรกร ซึ่งในการวิเคราะห์ปัจจัยครั้งนี้ ได้ใช้วิธีองค์ประกอบหลัก (Principal Component) และการทำการหมุนแกนปัจจัย (Factor Rotated) โดยวิธี Varimax ผลการวิเคราะห์ปัจจัย พบว่า ขั้นตอนแรก ตัวแปรทั้งหมด 13 ตัวแปร มีปัจจัยร่วมกัน 4 ปัจจัย และปัจจัยทั้งหมดนี้อธิบายการผันแปรของตัวแปรทั้งหมดที่นำมาสกัดองค์ประกอบได้ 77.51 % ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่

1. วัตถุประสงค์ในการปลูก
2. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ
3. ความพร้อมด้านปัจจัยการผลิต
4. การเป็นสมาชิกกลุ่ม

ขั้นตอนที่สอง ตัวแปรทั้งหมด 24 ตัวแปร มีปัจจัยร่วมกัน 5 ปัจจัย และปัจจัยทั้งหมดนี้อธิบายการผันแปรของตัวแปรทั้งหมดที่นำมาสกัดองค์ประกอบได้ 97.39 % ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่

1. การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
2. ความเหมาะสมของเทคโนโลยี
3. สินเชื่อ
4. การตลาด
5. ราคาผลผลิต

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรพบว่า มีปัจจัยจูงใจ จำนวน 9 ปัจจัย ที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ในการปลูก ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์ในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรคือ ต้องการลดการใช้สารเคมี ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และต้องการรักษาสภาพแวดล้อมให้ดีและยั่งยืน แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรมองเห็นถึงความสำคัญของการลดการใช้สารเคมีที่จะเป็นการลดค่าใช้จ่าย และทำให้สภาพแวดล้อมไม่ปนเปื้อนสารเคมี ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการมีรายได้จากการปลูกผักปลอดสารพิษ จึงตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษเป็นอาชีพเสริม หรืออาชีพหลัก ซึ่งวัตถุประสงค์ดังกล่าวมีความชัดเจนในด้านเหตุผลในการตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร คือเกษตรกรเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งดิเรก (2527: 57-62) กล่าวว่า เกษตรกรที่มีความพร้อมทางด้านจิตใจ และ/หรือมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องมากกว่า จะมีความสนใจในปัญหาและความต้องการของตนเอง มีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่มากกว่าและรวดเร็วกว่า

2. การเปิดรับข่าวสาร ซึ่งประกอบไปด้วย การพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการได้รับฟังข่าวสารจากวิทยุและโทรทัศน์ การดูงาน/ทัศนศึกษา การได้รับการฝึกอบรม เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ เนื่องจากการเปิดรับข่าวสารทำให้เกษตรกรรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรม เทคโนโลยีนั้น ๆ ทำให้เกษตรกรมีมุมมองที่กว้างขึ้น และมีความมั่นใจมากยิ่งขึ้น จึงทำให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ดิเรก (2527: 57-62) กล่าวว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและประสิทธิภาพในการรับฟังข่าวสารของเกษตรกร มีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่มากกว่าและรวดเร็วกว่า ในขณะที่สิน (2544: 240-245) กล่าวว่า การได้รับสารสนเทศ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นักวิชาการ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรม จากการศึกษางานวิจัยของประเสริฐ (2543) ซึ่งศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกล้วยไม้ปลอดเพลี้ยไฟโดยเกษตรกรในกรุงเทพมหานคร พบว่าการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เกษตร ไม่มีความสัมพันธ์กับการผลิตกล้วยไม้ปลอดเพลี้ยไฟ ในขณะที่ปฏิมา (2543) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อพันธุ์กำแพงแสนของเกษตรกรรายย่อยในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า เกษตรกรที่ติดต่อและได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่มาก การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อพันธุ์

กำแพงแสน การได้รับการฝึกอบรมของเกษตรกร มีแนวโน้มที่จะทำให้เกษตรกรยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อพันธุ์กำแพงแสนมาก

3. ความพร้อมด้านปัจจัยการผลิต ซึ่งประกอบไปด้วย การมีที่ดินในจำนวนที่เหมาะสม มีวัสดุอุปกรณ์อย่างเพียงพอ มีจำนวนแรงงานพอเพียง เป็นปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ เพราะถ้าเกษตรกรมีปัจจัยด้านการผลิตพร้อม เกษตรกรก็จะทำการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ดิเรก (2527: 57-62) กล่าวว่า การมีกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินจำนวนเนื้อที่มากกว่า การมีทรัพยากรที่จำเป็นในการผลิตมากกว่า มีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่มากกว่าและรวดเร็วกว่า สีน (2544: 240-245) กล่าวว่า ขนาดไร่นาเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรม เช่นเดียวกับ ประเสริฐ (2543) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกล้วยไม้ปลอดเพลี้ยไฟโดยเกษตรกรในกรุงเทพมหานคร พบว่าจำนวนพื้นที่ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ จำนวนแรงงานที่ใช้ในการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ มีความสัมพันธ์กับการผลิตกล้วยไม้ปลอดเพลี้ยไฟ ปฎิมา (2543) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อพันธุ์กำแพงแสนของเกษตรกรรายย่อยในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า การมีที่ดินถือครองมากของเกษตรกร การมีแรงงานในครอบครัวมากมีแนวโน้มที่จะทำให้เกษตรกรยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อพันธุ์กำแพงแสนมาก

4. การเป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งเป็นปัจจัยเกี่ยวกับการพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกรและการเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ เนื่องจากเกษตรกรได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีจากการพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกรและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม นอกจากนี้กลุ่มยังมีอิทธิพลในด้านการชักจูงหรือโน้มน้าวการตัดสินใจด้วย สีน (2544: 240-245) กล่าวว่า การติดต่อกับเพื่อนบ้านเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรม

5. การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ประกอบด้วยความเชื่อมั่นว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีความรู้จริง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมทำหน้าที่อบรมแนะนำได้ดี เจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้การสนับสนุนด้านกำลังใจ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีความจริงใจในการช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมช่วยเหลือได้รวดเร็ว ทันเวลา เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยการผลิต เกษตรกรสามารถติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้สะดวก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมติดตามดูงานของเกษตรกร การได้รับการบริการเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เป็นปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ

เพราะว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เปรียบเสมือนผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ที่นำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยี ไปเผยแพร่ ถ่ายทอด ซึ่งถ้าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีคุณสมบัติตามที่กล่าวมานี้ ก็จะทำให้เกษตรกร เกิดความมั่นใจและตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ดิเรก (2527: 57-62) กล่าวว่า ความสามารถในการติดต่อสื่อสารของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร คือมีความสามารถในการด้านการถ่ายทอดข่าวสาร ตลอดจนความสามารถในการรับข่าวสาร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะต้อง มีความเชื่อมั่นในเทคโนโลยีที่นำไปเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการมีความรู้ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ เทคโนโลยีนั้น ๆ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร บุญธรรม (2536: 216-218) กล่าวว่า ประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เป็นปัจจัยปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลสูงใจให้ เกษตรกรยอมรับและปฏิบัติตามแนวความคิดใหม่นั้น ๆ สีน (2544: 240-245) กล่าวว่า การที่จะทำให้เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องมีความพยายาม ทุ่มเท เสียสละในการ ส่งเสริมด้วยความบากบั่น ซึ่งเกิดจากความปรารถนาและอุดมการณ์อันแรงกล้า เช่นเดียวกับ นพรัตน์ (2546) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกร ในจังหวัดแพร่ พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ในการปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้ง มีผลต่อ การตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกร

6. ความเหมาะสมของเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความไม่ยุ่งยาก สลับซับซ้อนของตัวเทคโนโลยี เป็นเทคโนโลยีที่ทำให้เข้าใจง่าย ปฏิบัติได้ง่าย อุปกรณ์หาได้ง่าย ในท้องถิ่น เห็นผลสำเร็จได้ไม่นาน แสดงให้เห็นว่า หากเทคโนโลยีการปลูกผักปลอดภัยจาก สารพิษเป็นเทคโนโลยีที่ยุ่งยาก สลับซับซ้อน ทำความเข้าใจและปฏิบัติได้ยาก อุปกรณ์ที่ใช้ หาได้ยากในท้องถิ่น และเห็นผลสำเร็จได้ช้า เกษตรกรก็อาจจะไม่ตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจาก สารพิษ หากเทคโนโลยีการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษมีคุณสมบัติตรงกันข้าม ก็จะทำให้ เกษตรกรตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ดิเรก (2527: 57-62) กล่าวว่า เทคโนโลยีที่จะนำไป เผยแพร่ ควรเป็นเทคโนโลยีที่สามารถปฏิบัติได้และเข้าใจง่าย มีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องขายใน ท้องถิ่น ใช้เวลาน้อย ประหยัดเวลา ก็จะเกิดการยอมรับได้เร็วและง่าย วิรัช (2535: 153) กล่าวว่า การดำเนินงานในวิทยาการสมัยใหม่ใดก็ตาม ที่เกษตรกรคิดว่ายุ่งยากมากกว่า ก็จะทำให้การยอมรับ ยากมากขึ้นเท่านั้น สีน (2544: 240-245) กล่าวว่า เทคโนโลยีที่นำไปส่งเสริมให้เกษตรกรควรเป็น เทคโนโลยีที่ไม่มีความซับซ้อน ยากต่อการทำความเข้าใจและการใช้ จะทำให้เกิดการยอมรับได้เร็ว และง่ายขึ้น

7. สินเชื่อ ซึ่งประกอบด้วย การมีแหล่งสินเชื่อ ได้รับสินเชื่ออย่างพอเพียง ไม่มีดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงิน ไม่มีกำหนดในการคืนเงินกู้ เป็นปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร เพราะว่า ในการลงทุนปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษนั้น สินเชื่อ นับว่ามีความจำเป็นและสำคัญมาก เพราะเกษตรกรจะนำสินเชื่อมาใช้ในการลงทุนปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ดิเรก (2527: 57-62) กล่าวว่า การมีโอกาสได้รับสินเชื่อที่มีปริมาณที่มากกว่า และดอกเบี้ยถูกกว่าของเกษตรกร เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงเร็วกว่า และมากกว่า สิน (2544: 240-245) กล่าวว่า สินเชื่อเพื่อการเกษตรเป็นปัจจัยปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรม เช่นเดียวกับ ปฏิมา (2543) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการเลี้ยง โคเนื้อพันธุ์กำแพงแสนของเกษตรกรรายย่อยในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า การได้รับเงินกู้ มีแนวโน้มที่จะทำให้เกษตรกรยอมรับการเลี้ยง โคเนื้อพันธุ์กำแพงแสนมาก อภิวัฒน์ (2546) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า การใช้สินเชื่อบริษัทมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกร เอกรัตน์ (2545) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดสงขลา พบว่า แหล่งสินเชื่อทางการเกษตรของเกษตรกรมีผลต่อการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร

8. การตลาด เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีตลาดหลายแหล่งรองรับผลผลิต มีตลาดรองรับที่แน่นอน เส้นทางคมนาคมสะดวก พ่อค้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิต เป็นปัจจัยอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร เพราะว่าถ้าเกษตรกรปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษแล้วมีตลาดรองรับผลผลิตหลายแหล่ง และมีตลาดแน่นอน มีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตถึงแหล่งผลิต ซึ่งสร้างความสะดวกสบายแก่เกษตรกร อีกทั้งการคมนาคมขนส่งก็สะดวก ประเสริฐ (2543) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกล้วยไม้ปลอดเพลี้ยไฟโดยเกษตรกรในกรุงเทพมหานคร พบว่า การติดต่อกับบริษัทส่งออกดอกกล้วยไม้ของเกษตรกร มีความสัมพันธ์กับการผลิตกล้วยไม้ปลอดเพลี้ยไฟ อภิวัฒน์ (2546) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ความรู้ด้านการตลาด มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกร

9. ราคาผลผลิต ซึ่งประกอบด้วย ราคาเป็นที่น่าสนใจ ราคาแน่นอน ไม่ขึ้น ๆ ลง ๆ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร เพราะถ้าราคาผลผลิตตกต่ำ ไม่แน่นอน ขึ้น ๆ ลง ๆ ตลอด เกษตรกรอาจจะไม่ตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจาก

สารพิษ ถ้าหากราคาผลผลิตสูง อยู่ในระดับที่น่าพอใจ ราคาแน่นอน เกษตรกรก็จะตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ดิเรก (2527: 57-62) กล่าวว่า วิทยาการสมัยใหม่ใดที่ให้ผลประโยชน์หรือกำไรสูงกว่า จะทำให้การยอมรับเป็นไปได้ง่ายยิ่งขึ้น บุญธรรม (2536: 216-218) กล่าวว่า ผลประโยชน์หรือกำไรที่คาดว่าจะได้รับเมื่อยอมรับแนวความคิดใหม่ไปปฏิบัติ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจูงใจให้เกษตรกรยอมรับและปฏิบัติตามแนวความคิดใหม่นั้น ๆ เช่นเดียวกับ นพรัตน์ (2546) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกรในจังหวัดแพร่ พบว่า การทราบราคาถั่วเหลืองฤดูแล้งในปีที่ผ่านมา มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองฤดูแล้งของเกษตรกร อภิวัฒน์ (2546) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ราคามันสำปะหลังมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจปลูกมันสำปะหลัง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อทุกปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล (เกษตรกร) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีของการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตร ปัจจัยด้านประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ปัจจัยด้านการตลาด ปัจจัยด้านสินเชื่อ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาครัฐ ควรสนับสนุนเกษตรกรในด้านปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ควรส่งเสริมให้เกษตรกรเห็นถึงความสำคัญ ประโยชน์ในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ
2. ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการเปิดรับข่าวสารในเรื่องการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษมากขึ้น
3. ควรให้เกษตรกรมีความพร้อมด้านปัจจัยการผลิต โดยสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็น
4. ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อประโยชน์ในการต่อรองเรื่องราคาผลผลิตและปัจจัยการผลิต
5. ควรให้การอบรมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพในด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ และการให้ความเอาใจใส่ดูแลเกษตรกร
6. ควรจัดหาตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอนให้เกษตรกรและป้องกันปัญหาเรื่องพ่อค้าคนกลางกดราคา

7. ควรมีการประกันราคาผลผลิต

8. ควรมีการจัดการแหล่งน้ำสำหรับใช้ในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษแก่เกษตรกร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรพื้นที่อื่น ๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน
2. ควรวิจัยในเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษอย่างยั่งยืน ของกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ